

ДЕРИВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МЕХАНІЗМІВ АФІКСАЦІЇ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Дериваційний потенціал визначається як універсальна категорія [4, с.7], що виявляє себе на всіх рівнях мови: лексичному, семантичному, словотвірному тощо. Розвиток англійської мови, що задовольняє нові потреби «комунікації у зв'язку з ускладненням позамовного середовища» [3, с. 3], відбувається, перш за все, за рахунок ресурсів словотвірної системи.

Словотвірний потенціал мови створюється сукупністю багатовидів мотивуючих одиниць, системи постійно взаємодіючих між собою способів та засобів деривації і, таким чином, сприяє окремому елементу словотвірної системи реалізувати свої дериваційні можливості. Відомо, що словотвірну спроможність зумовлюють різні мовні й позамовні чинники [7] як-то: словотворчі ресурси, рівень та об'єм накопичених мовних засобів, стан і динаміка розвитку словотвірної системи та, врешті, потреби суспільства в одиницях мови.

Дериваційний потенціал механізмів словотвору «вивчає способи словотвору з точки зору результату його діяльності» [8, с.15]. Словотвірний механізм, на думку вчених, є «одним із постачальників номінативних одиниць у системі мови» [6, с. 117]. Бачення «словотвору як певної системи, організованої таким чином, аби полегшити доступ мовця до інформації, впорядкувати способи накоплення та зберігання інформації, спростити відтворення слова з пам'яті і, нарешті, забезпечити можливість простого створення нових одиниць номінації та їх неускладненого сприйняття» [584, с. 21], визнається певного роду механізмом, що зумовлює процеси комунікації. Знання механізму дозволяє точніше виявити особливості нового слова, а також передбачити появу ще не існуючих, але цілком можливих дериватів, оскільки побудова нового похідного відбувається за певними схемами, моделями, вже існуючими у мові.

Словниковий склад сучасної англійської мови активно поповнюється одиницями, що з'явилися в результаті словотворення, семодеривації, формодеривації та запозичання. Предметом же даного дослідження є афіксальні механізми – афіксальний спосіб словотворення та моделі, за якими утворюються мовні інновації.

Принагідно слід зазначити, що афіксація, представлена суфіксацією та префіксацією – одиницями морфемного рівня. Цей морфологічний спосіб формування лексичних інновацій є одним із найбільш продуктивних способів словотвору, оскільки «кожна

дериваційна морфема функціонує на користь системи словникового складу, поповнюючи його подальшим мовним матеріалом» [1, с. 57].

У процесі творенні дериватів відбувається поєднання лексичної одиниці та афікса. На думку дослідників [9; 10; 11], до найбільш продуктивних суфіксів сучасної англійської мови належать: -ism (*ableism, Afroism, ageism, casualism, consumerism, electoralism, fattyism, feminism, genderism, heightyism, investorism, monetarism, paternalism, presenteeism, sexism, short-termism, shruggism, volunteerism*); -ship (*ridership, viewership*); -manship (*gamesmanship, looksmanship*); -dom, -hood (*brokerdom, great-powerdom, gurudom, moguldom, tigerhood*) тощо. Традиційно продуктивними префіксами є: de-, dis- (*debone, declientize, decollectivize, decruit, degear, dehire, delayer, deleverage, delist, demarket, demerge, demutualize, deprofessionalize, derecognize, deselect, demall, disintermediate, disinvest, dissaving*); re- (*re-anchor, recapitalize, reflate, reintermediation, relaunch, remarket*); super- (*superannuation, supercentre, superfund, superpremium, superretailer, super-rich, superstore, supertax, superwealthy*); mega- (*megabank, megabucks, megacarrier, megadeal, megafirm, megalandlord, megamerger, mega-millionaire, megamall, megaproject, megarich, megastore*); micro- (*microbusiness, micro-brewery, microcredit, micromanagement, microlenders, micropayment*); mini- (*mini-branches, mini-mills*); hyper- (*hypercapitalism, hypercommercialisation, hypercompetitive, hyperconnected, hyperdrive, hypergrowth, hypersegmentation*); multi- (*multibusiness, multiskilling, multislacking*).

Механізм афіксації все активніше функціонує за участю інших механізмів словотвірної системи, що поєднують афіксацію й телескопію та афіксацію й словоскладення. Джерелом нових афіксальних елементів можуть бути повнозначні слова, а також частини слів, їх фрагменти – телескопійні утворення. Помітну роль при цьому відіграє механізм аналогії, тобто творення інновації за зразком конкретного слова. Фрагмент телескопійного слова, або елемент компаунда, маючи формальний збіг з основою вільно функціонуючого слова, набуває великої словотворчої потенції у зв'язку із серійністю вживання та виокремлення його значення із значення вихідної основи. Перехід компонентів складних слів до афіксальних елементів «вважається результатом «морфемізації» константної складової композитів» [2, с. 48].

Афіксальні функції виконують такі часто вживані в англійській мові постпозитивні елементи як-то: -intensive (*cost-intensive, energy-intensive, information-intensive, knowledge-intensive, labor-intensive, technology-intensive*); -free (*additive-free, detergent-free, fact-free, friction-free, office-free, spam-free, sugar-free, virus-free*); -friendly (*consumer-friendly, copyright-friendly, earth-friendly, environment-friendly, family values-friendly, investor-friendly, market-friendly, nature-friendly, ozone-friendly, patient-friendly, reader-friendly, tax-friendly,*

user-friendly); -mania (*agyiomania, autophonomania, balletomania, Beatlemania, egomania, graphomania, hamartomania, hysteromania, kinesomania, kleptomania, legalomania, megalomania, mesmeromania, movieman, nymphomania, oestromania, oniomania, orchidomania, parousiamania, pathomania, pyromania*); -proof (*childproof, mothproof, waterproof*); -rama (*cinerama, cosmorama, futurarama, neorama, trouserama*); -speak (*consultant-speak, eurospeak, NATO-speak*) та препозитивні елементи: аеро- (*aeroballistics, aerodynamics, aeronautics, aerosol*); біо- (*biogenesis, biography, biolysis, biome, biopic, biophysics*); еко- (*ecobabble, ecobalance, ecocentric, ecocide, ecohome, ecoclimatic, ecosphere, ecosystem, eco-tourism, eco-warfare*); саєбер- (*cyberart, cybercafé, cybercast, cybercrime, cyberculture, cybernate, cyberpet, cyberpunk, cybersex, [cyber-terrorism](#), [cyber-terrorist](#), cyberwar*); гідро- (*hydrochloride, hydrodynamics, hydroelectric, hydrozoan*); мульти- (*multicellular, multiflorous, multilateral, multimillion, multiparous, multistorey*); міні- (*minibus, minicam*) тощо.

Явище складання афіксальних елементів у мовознавчій літературі називається «афіксоскладанням» (елементоскладанням) [2, с.93 – 97]. Дія цього нового механізму репрезентується у вигляді моделі $Aff + Aff = Word$, наприклад: *bionomics, biotech, burgenomics, cybercrat, cyberholic, cybernaut, eco-friendly, Eurocrat, Eurospeak, infoganda, technospeak, technozone, technomania, dot-com, dot-name, dot-pro* та інші.

Таким чином, можемо стверджувати, що дериваційний потенціал механізмів афіксації у системі сучасного англійського словотвору виявляє здатність бути джерелом та засобом деривації інших слів, або ж лексико-семантичних варіантів слова.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гармаш О.Л. Англомовна епідигматика та розвиток вокабуляру: [монографія] / О.Л. Гармаш; Мелітоп. держ. пед. ун-т ім. Б.Хмельницького. – Мелітополь: Вид. будинок ММД, 2009. – 128 с.
2. Гармаш О.Л. Лінгвосинергетичний аспект розвитку словникового фонду англійської мови: Монографія. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. – 324 с.
3. Зацний Ю.А. Розвиток словникового складу англійської мови в 80-90 - ті роки ХХ століття): дис. д-ра філол. наук: 10.02.04. / ЗДУ. – Запоріжжя, 1999. – 402 с.
4. Каде Т.Х. Словообразовательный потенциал суффиксальных типов существительных. Майкоп: Адыг. респ. кн. изд-во, 1993. – 166 с.
5. Кубрякова Е.С. О номинативном компоненте речевой деятельности // Вопросы языкознания. – 1984, №4. – С.13 – 22.

6. Резанова З.И. Функциональный аспект словообразования: Русское производное имя. – Томск, 1996. – 219 с.
7. Стишов О.А. Динамічні процеси в лексико-семантичній системі та в словотворі української мови кінця XX ст. (на матеріалі мови засобів масової інформації) Автореф. дис. д-ра філол. наук: 10.02.01 / О.А. Стишов; НАН України. Ін-т мовознав. ім. О.О.Потебні. – К., 2003. – 35 с
8. Свечкарева Я.В. О деривационном потенциале слова как языковой категории [Вестник Томского государственного университета](#). 2007. [№ 300-3](#). С. 15 – 16.
9. Ayto J. The Longman Register of New Words. – Harlow, Essex: Longman, 1989. – 425 p.
10. Cannon G. *Historical Changes and English Word-Formation: Recent Vocabulary*. – New York: Lang, 1987. – 340 p.
11. The Oxford Dictionary of New Words / Compiled by S. Tulloch. – Oxford, New York: OUP, 1992. – 322 p.